

БЕЗСПОЛУЧНИКОВІ КОНСТРУКЦІЇ В КИТАЙСЬКІЙ МОВІ: СТАТУС, МЕЖІ, ІНТЕРПРЕТАЦІЯ

ASYNDETIC CONSTRUCTIONS IN CHINESE: STATUS, BOUNDARIES, INTERPRETATION

Руда Н.В.,

orcid.org/0000-0003-1776-3816

кандидат філологічних наук, доцент,
завідувач кафедри східних мов

Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

У статті розглядається проблема безсполучникових конструкцій у сучасній китайській мові. Незважаючи на те, що паратаксіс визнається фундаментальною характеристикою китайської мови, статус, межі та принципи опису безсполучникових конструкцій залишаються предметом наукової дискусії.

Метою статті є виявлення ключових проблем опису безсполучникових конструкцій у китайській мові та систематизація основних підходів до їх вивчення. У роботі показано, що паратаксіс є не периферійним відхиленням, а центральним способом організації висловлювання в китайській мові. Відсутність формальних маркерів зв'язку породжує три взаємопов'язані проблеми, пов'язані з інтерпретацією семантичних відношень у безсполучникових конструкціях; встановленням меж між безсполучниковим складним реченням і послідовністю простих речень; відсутністю консенсусу щодо базових понять ускладнює класифікацію та термінологічну визначеність.

У китайській лінгвістичній традиції безсполучникові конструкції розглядаються як норма, а не відхилення, однак визнаються труднощі їх класифікації через відсутність формальних індикаторів зв'язку. У західній синології китайський синтаксис трактується як дискурсивно орієнтована система, де зв'язок між одиницями визначається принципами організації інформації в мовленні. Типологічні дослідження розглядають китайську мову як крайній випадок превалювання безсполучникових структур. Когнітивний підхід показує, що часові та причинно-наслідкові відношення часто виражаються без сполучників та інтерпретуються на основі концептуальних схем. Корпусні дослідження демонструють високу частотність безсполучникових послідовностей та їх залежність від жанру й регістру мовлення.

У висновках наголошується, що опис безсполучникових конструкцій вимагає врахування взаємодії формальних, семантичних і дискурсивних чинників. Перспективи подальших досліджень пов'язані з розробкою формальних критеріїв розмежування синтаксичних і дискурсивних безсполучникових послідовностей, поглибленим корпусним аналізом, а також зіставними дослідженнями в типологічній перспективі.

Ключові слова: безсполучникові конструкції, паратаксіс, китайська мова, дискурс, синтаксис, функціональна лінгвістика, когнітивна лінгвістика, корпусна лінгвістика.

The article addresses the problem of asyndetic constructions in modern Chinese. Although parataxis is recognized as a fundamental characteristic of the Chinese language, the status, boundaries, and principles of description of asyndetic constructions remain a subject of scholarly debate.

The aim of the article is to identify the key problems in describing asyndetic constructions in Chinese and to systematize the main approaches to their study. The article demonstrates that parataxis is not a peripheral deviation but a central way of organizing utterances in Chinese. The absence of formal markers of syntactic connection gives rise to three inter-related problems related to the interpretation of semantic relations in asyndetic constructions; establishing the boundaries between asyndetic complex sentences and sequences of simple sentences; and the lack of consensus on basic concepts, which complicates classification and terminological clarity.

In the Chinese linguistic tradition, asyndetic constructions are regarded as the norm rather than an exception, although difficulties in their classification due to the absence of formal indicators of connection are acknowledged. In Western sinology, Chinese syntax is interpreted as a discourse-oriented system, where the connection between units is determined by the principles of information organization in speech. Typological studies view Chinese as an extreme case of the predominance of asyndetic structures. The cognitive approach shows that temporal and causal relations are often expressed without conjunctions and are interpreted on the basis of conceptual schemas. Corpus studies demonstrate the high frequency of asyndetic sequences and their dependence on genre and speech register.

The conclusion emphasizes that the description of asyndetic constructions requires an integrated approach that accounts for the interaction of formal, semantic, and discursive factors. Further research perspectives include the development of formal criteria for distinguishing syntactic and discourse asyndetic sequences, in-depth corpus analysis, as well as comparative studies from a typological perspective.

Key words: asyndetic constructions, parataxis, Chinese language, discourse, syntax, functional linguistics, cognitive linguistics, corpus linguistics.

Постановка проблеми. У сучасній лінгвістиці китайської мови безсполучникові конструкції розглядаються як один із базових способів

організації висловлювання. Однак їх статус, межі та принципи опису залишаються предметом дискусії. У китайській лінгвістичній традиції (напри-

клад, у відомих роботах Сін Фуї (邢复议), Ху Юйшу (胡裕树), Люй Шусяна (吕叔湘) [1], [2], [3] під безсполучниковими конструкціями розуміються послідовності предикативних одиниць, між якими відсутні формально виражені засоби зв'язку, а семантичні відносини визначаються порядком слів і контекстом. Семантичні відносини всередині таких конструкцій інтерпретуються на основі лінійного порядку слів, контексту та прагматичних факторів [4].

Звернення до цієї проблеми зумовлено трьома чинниками. По-перше, частотністю явища: безсполучникові конструкції більшою чи меншою мірою функціонують у всіх стилях та жанрах китайської мови, від розмовної мови до поезії та публіцистики. Без їхнього адекватного опису неможливо побудувати повноцінну граматику сучасної китайської мови. По-друге, теоретичною значимістю: китайська мова є унікальним матеріалом для вивчення питання про співвідношення форми і сенсу в мові. По-третє, методологічною різноманітністю: за останні десятиліття накопичено значний матеріал про безсполучникові конструкції, отриманий у рамках структурного, функціонального, когнітивного, типологічного та корпусного підходів, проте ці дані потребують систематизації.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблема безсполучникових конструкцій у китайській мові висвітлена в працях як китайських, так і західних лінгвістів. У китайській традиції основоположними є роботи Ван Лі (王力), Люй Шусяня (吕叔湘), Чжу Десі (朱德熙), Сін Фуї (邢复议) та Ху Чжуанліня (胡壮麟), які розглядають безсполучниковість як норму китайського синтаксису. У західній синології вагомий внесок зробили Y. R. Chao, Ch. N. Li, S. A. Thompson, а також дослідження в межах типологічного (T. Givón, B. Comrie), когнітивного (J. H-Y Tai) та корпусного (Chu-Ren Huang) підходів.

Мета статті – виявити ключові проблеми опису безсполучникових конструкцій у китайській мові та подати огляд основних підходів до їх вивчення, від класичних робіт китайських лінгвістів до досліджень західних синологів.

Виклад основного матеріалу. Щоб зрозуміти природу безсполучниковості, необхідно звернутися до загального поняття паратаксису. У китайській лінгвістичній традиції паратак西斯 визнається фундаментальною характеристикою мови. Під ним розуміється здатність синтаксичних одиниць з'єднуватися без формально виражених засобів зв'язку, спираючись переважно на семантику, логіку, контекст та порядок слів.

Терміни «паратак西斯» і «гіпотак西斯» стосовно китайської мови вперше використовував лінгвіст Ван Лі (王力) [5]. Він підкреслив, що для китайської мови характерне опущення сполучників там, де в інших мовах вони обов'язкові: поєднання морфем у слова, слів у словосполучення, предикативних одиниць у складні речення та речень у тексті ґрунтується на неявній семантиці та логіці, а не на явній граматичній формі. Ван Лі пов'язував переважання безсполучниковості з історичним розвитком китайської мови та обмеженою граматиалізацією службових елементів.

У сучасній китайській мові поняття паратаксису та гіпотаксису значно розширилися, охоплюючи не тільки зв'язування, а й будову та організацію одиниць на синтаксичному, морфологічному та текстовому рівнях [6].

Конкретним проявом паратаксису на синтаксичному рівні є безсполучниковість. Як зазначається в дослідженнях, згаданих вище, складні речення в сучасній китайській мові є класом одиниць, межі якого залишаються досить розмитими. Синтаксичні поняття, вироблені у межах традиційного мовознавства (зокрема, протиставлення сурядності і підрядності), виявляються слабо застосовні. Описувати матеріал китайської мови, спираючись на це протиставлення, важко як за формальними критеріями, так і через ряд інших факторів, наприклад, рівності чи нерівності компонентів складного речення, їх однорідності чи неоднорідності.

Ця проблема багато в чому пов'язана з діахронічним розвитком китайської мови. Сучасна китайська мова походить від байхуа, який відображав норми розмовної мови пізньомперського періоду. Характерною особливістю байхуа (і це загалом справедливо для нині діючої мовної системи) було використання безсполучниковості та простого складання предикатів як первинної форми вираження різних відносин між описами окремих подій у рамках однієї ситуації. З цієї причини здатність до експліцитного виразу синтаксичного зв'язку, що поєднує прості речення у складі складного, розвинулася у китайській мові діахронічно досить пізно.

Класичним прикладом безсполучниковості є поетичні рядки Ван Вея (王维):

吹箫凌极浦，日暮送夫君。
湖上一回首，青山卷白云。

Ми бачимо речення, в яких предикативні одиниці просто слідує одна за одною без сполучників та сполучних слів: *Граю на флейті над далекою водою, на заході сонця проводжаю чоловіка. Озирнулася з озера, сині гори згортають*

білі хмари. Паралельні структури в таких прикладах сприяють семантичному групуванню і вважаються паратаксічним засобом.

Візьмемо для порівняння фрагмент з сучасної поезії автора Сюй Лічжи (许立志):

我咽下一枚铁做的月亮	Я ковтаю місяць, зроблений із заліза
他们管它叫做螺丝	Вони називають його гайкою
我咽下这工业的废水，失业的订单	Вони називають його гайкою
那些低于机台的青春早夭	Я ковтаю цих промислових стоків, звільнене замовлення
我咽下奔波，咽下流离失所	Молодість, що опустилася нижче заводського верстата, рано померла
咽下人行天桥，咽下长满水锈的生活	Я ковтаю поневір'яння, ковтаю безпритульність
	Ковтаю надземний перехід, ковтаю життя, вкриті іржею

Ми бачимо відсутність формальних показників речень і можемо тільки припустити, що кожен рядок є реченням. Але, здається, що автор навмисне не став розмежовувати думки розділовими знаками. Тому виникає питання, чи можемо ми повною мірою назвати це безспілковими реченнями, або ж ми бачимо типовий прояв паратаксісу, який не є безсполучниковістю за умовчанням.

Наведемо приклад із прози:

才到高亮桥西边，他坐在河岸上，落了几点热泪！（老舍。骆驼祥子）。Дійшов до західної сторони мосту Гаолян, сів на березі річки, покотилося кілька гарячих сліз. Бачимо трикомпонентне безсполучникове речення. Виходячи з контексту, можемо припустити, що між предикативними одиницями наявні відносини послідовності, однак формальні засоби зв'язку відсутні.

Таким чином, ми вважаємо, що за загальним визнанням паратаксічної природи китайської мови ховається ціла низка невирішених проблем. Основна складність полягає у відсутності формальних маркерів синтаксичного зв'язку. На відміну від сполучникових конструкцій, де відносини між частинами експліцитно виражені, у безсполучникових конструкціях ці відносини доводиться реконструювати на основі розташування предикативних одиниць, контексту та прагматичних факторів. Це породжує, на нашу думку, три взаємопов'язані проблеми:

1. Інтерпретація семантичних відносин. Одна й та сама безсполучникова послідовність (наприклад, 你去，我不去) може бути зрозуміла як умовна, поступова, причинно-наслідкова чи протиставна залежно від ситуації спілкування. (如果你去，我就不去 / 虽然你去，但我不去 / 因为你去，所以我不去 / 你去，而我不

去) Виникає питання, чи можна приписувати таким конструкціям певний тип семантичних відносин чи їх інтерпретально завжди залишається контекстуально обумовленою та принципово множинною.

Розмежування синтаксису та дискурсу. За відсутності формальних показників межа між складним безсполучниковими реченнями і послідовністю самостійних простих речень стає розмитою. Проблема виникає у невизначеності: чи належить така конструкція до сфер синтаксису чи її слід аналізувати лише на рівні дискурсу. Як відрізнити послідовне, пов'язане інтонаційно розташування простих речень від безсполучникового зв'язку всередині складного речення? Особливо це питання актуальне для розмовного стилю китайської мови, для якого у синтаксичному плані характерні прості, часто неповні речення, парцеловані конструкції, еліптичні структури.

3. Класифікація та термінологічна визначеність. Різні наукові традиції по-різному відповідають на ці питання. Формально-граматичний (класичний) підхід включає безсполучникові конструкції в систему складного речення та класифікує їх за типами семантичних відносин. Функціонально-дискурсивний підхід розглядає їх як послідовності предикативних одиниць, об'єднаних на рівні тексту, де ключову роль відіграють прагматичні та когнітивні фактори. Відсутність згоди щодо базових понять ускладнює як теоретичне осмислення явища, так і його практичний опис.

У китайській традиції, яка виходить із визнання паратаксісу як норми, у роботах Люй Шусяня (吕叔湘) підкреслюється, що смислові відносини між частинами висловлювання можуть виражатися без формальних показників, а відсутність сполучників є не відхиленням, а саме нормою. Як відомо, в рамках структурного підходу, представленого в граматиці Чжу Десі (朱德熙) [7] безсполучникові конструкції включаються до системи складного речення. Водночас відсутність формальних маркерів зв'язку, на який сам Чжу Десі звертав увагу у своїй аналітиці граматичної форми, створює відомі труднощі для їхньої чіткої класифікації.

Подальший розвиток китайської синтаксичної теорії призвів до появи більш деталізованих описів. Сін Фуї (邢福义) [1] пропонує системну типологію складних речень, включаючи безсполучникові, на основі семантичних відносин між частинами. Шень Цзясяюань (沈家煊) [8] розвиває функціонально-когнітивний підхід, підкреслюючи, що синтаксичні структури китайської мови

тісно пов'язані з процесами концептуалізації та категоризації, а тому безсполучникові конструкції відображають особливості когнітивної організації висловлювання. У роботах Хуан Боцун (黄伯荣) у співавторстві з Ляо Сюйдуном (廖序东) [9] безсполучникові структури розглядаються в рамках описових граматик, де вони систематизуються як один з типів складних речень, проте при цьому визнається їх семантична неоднозначність.

Значне місце у китайських дослідженнях займає проблема розмежування речення та тексту. Ху Чжуанлінь (胡壮麟) [10], розвиваючи ідеї функціональної лінгвістики, показує, що багато безсполучникових структур слід аналізувати лише на рівні дискурсу, а не на рівні речення. Аналогічну точку зору підтримують дослідники, орієнтовані на аналіз дискурсивних відносин (话语关系), де безсполучниковість сприймається як засіб економної передачі при високій ролі контексту.

У західній синології безсполучникові конструкції також інтерпретуються переважно у рамках функціонально-дискурсивних моделей. У роботах Y. R. Chao [11] підкреслюється, що в розмовній китайській мові послідовності предикативні одиниці часто з'єднуються без сполучників, а їхня інтерпретація спирається на інтонацію та ситуацію спілкування. Істотний внесок зробили Charles N. Li та Sandra A. Thompson [12], які розглядають китайський синтаксис як дискурсивно орієнтовану систему: зв'язок між одиницями визначається не так граматичними правилами, скільки принципами організації інформації в мові.

William A. Foley та Robert D. Van Valin Jr. [13] в рамках теорії рольової та референціальної граматики підкреслюють, що зв'язки між предикативними одиницями можуть кодуватися не тільки синтаксично, а й семантично та прагматично, що особливо характерно для китайської мови.

Особливе місце займають когнітивні та корпусні дослідження. James H-Y Tai [14] аналізує тимчасові та причинно-наслідкові відносини в китайській мові, показуючи, що вони часто виражаються без сполучників та інтерпретуються

на основі концептуальних схем. Chu-Ren Huang [15] та інші використовують корпусні дані для вивчення синтаксичних структур, демонструючи високу частотність безсполучникових послідовностей та їх залежність від жанру та стилю мови.

Таким чином, різноманітність підходів, від структурного до когнітивного та корпусного, свідчить про багатовимірність безсполучникових конструкцій у китайській мові. Їх опис вимагає врахування взаємодії формальних, семантичних та дискурсивних факторів, а також визнання того, що синтаксичний зв'язок у китайській мові часто реалізується поза традиційними граматичними засобами.

Проведений огляд дозволяє зробити такі **висновки**. По-перше, безсполучниковість в китайській мові є не периферійним відхиленням, а центральним, системно значущим способом організації висловлювання, укоріненим у паратаксичній природі мови. По-друге, відсутність формальних маркерів зв'язку породжує принципову багатозначність, яка знімається (чи не знімається повністю) контекстом, прагматикою та фоновими знаннями учасників комунікації. По-третє, розмитість кордону між реченнями та дискурсом вимагає відмови від жорстких синтаксичних критеріїв та вироблення інтегративних моделей, що враховують різнорівневі фактори. Незважаючи на домінуючий в українському Китаєзнавстві формально-структурний підхід до класифікації безсполучникових речень, автор статті вважає більш доцільним та логічним спиратися на теорію паратаксизму китайською мовою та надавати перевагу семантичними та дискурсивним ознакам синтаксичних конструкцій, залишаючи лексичним засобам зв'язку другорядну роль.

Подальші перспективи дослідження вбачаємо в розробці формальних критеріїв розмежування синтаксичних та дискурсивних безсполучникових структур, в поглибленні корпусного аналізу частотності та функціонування таких конструкцій у різних жанрах та стилях, а також в порівняльних дослідженнях безсполучниковості у китайській та інших мовах світу в рамках типологічної перспективи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. 邢复义. 汉语复句研究. 北京:商务印书馆. 2021. 674 页.
2. 胡裕树. 现代汉语 (重订本). 上海:上海教育出版社. 2011. 651页.
3. 吕叔湘. 语法学习, 语文常谈. 上海:复旦大学出版社. 2006. 207页.
4. Li Jingmin. *Xinghe vs. yihe in English-Chinese translation – analysis from the perspective of syntactic construction. Perspectives: Studies in Translation Theory and Practice*. 2011. №9. P.189-203. DOI: <https://doi.org/10.1080/0907676X.2010.514347>
5. 王力. 汉语语法纲要 (王力全集:9). 北京:中华书局, 2015. 492 页.

6. 张全. 全球化语境下的跨文化翻译研究. 第一编辑部. 2010. URL: https://mooc1.chaoxing.com/mooc-ans/ztnodedetailcontroller/visitnodedetail?courseId=83415252&knowledgeId=83415279&_from_=&rtag=&nohead=1 (дата звернення: 18.04.2026).
7. 朱德熙. 语法讲义. 北京:商务印书馆. 1982. 240页.
8. 沈家煊 (主编). 现代汉语语法的功能、语用、认知研究. 北京: 商务印书馆. 2005. 476页.
9. 黄伯荣, 廖序东. 现代汉语 (增订六版) 下册. 北京: 高等教育出版社. 2017. 254页.
10. 胡壮麟. 语篇的衔接与连贯 [M]. 上海: 上海外语教育出版社. 1994. 235页.
11. Chao Yuen Ren. A Grammar of Spoken Chinese [M]. University of California Press Berkeley and Los Angeles, 1968. 847 p.
12. Li Charles N., Thompson Sandra A. Mandarin Chinese: A Functional Reference Grammar [M]. University of California Press Berkeley and Los Angeles 1981.691 p.
13. Foley, William A., Robert D. Van Valin Jr. Functional Syntax and Universal Grammar. *Cambridge Studies in Linguistics*. Cambridge: Cambridge University Press, 1984. 428 p.
14. Tai James H-Y. Conceptual Structures and Chinese Syntax. 2005. URL: https://lngtai.ccu.edu.tw/var/file/65/1065/img/132/Tai_2005a_Conceptual.pdf (дата звернення: 24.04.2026).
15. Hou Renkui, Huang Churen, Liu Hongchao. A Study on Chinese Register Characteristics Based on Regression Analysis and Text Clustering. *Corpus Linguistics and Linguistic Theory*, 2019. Vol. 15, no. 1, pp.1-37 DOI: <https://doi.org/10.1515/cllt-2016-0062>

Дата першого надходження статті до видання: 30.04.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 22.05.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 29.05.2026